

ELŐFIZETÉS:
 Egész évre . . . 6 ft.
 Fél évre . . . 3 ft.
 Negyed évre . . . 1 ft. 50 kr.
 A lap szellemi részét illető
 küldemények a szerkesztő-
 nek, anyagiak a laptulaj-
 donosnak küldendők.

BÁCSKA.

MEGYEI KÖZÉRDEKŰ POLITIKAI KÖZLÖNY.

HIRDETÉSI DIJ:
 egy 1 hasábos petit sor 10 kr.,
 többszöri hirdetésnél olcsóbb.
 Nyilttér sora 25 kr.
 Bélyegdíj minden hirdetésnél
 30 kr.
 A hirdetések Bittermann
 Nándor könyv- és könyvnyomdá-
 jában és a szerkesztőnél fogad-
 tatnak el.
 Kéziratok nem küldetnek vissza.

Egyes szám ára 10 kr.

Megjelen minden kedden és pénteken.

Egyes szám ára 10 kr.

Legelső iparnövényünk.

(Magtól fonálig.)

Michelsz Károlytól.

A kender (*cannabis dicotylus*) növény, tehát azon fajhoz tartozik, melynek külön csupa himnemű és külön csupa nőnemű virágot hajtó növényei vannak; ugy, hogy himnemű, virágos kender (Femelhanf) és nőnemű, magkender (Saamenhanf) kórókat kell megkülönböztetni.

A kender gyökere egy évi életű és 4 méter magasságot érhető kórót hajt, melyen szembezőkő erősen fog alakuan kifejlődött levelek 3—5—7-ével közös hosszú szálacon csüngnek. A nőnemű növény virága egy osztatlan kehelyből áll, a rövid maghomból két bibeszárral szirmok nélkül, a himnemű növény virágának hasonlólag nincsenek szirmjai, hanem öt részre osztó kelyhe. öt porodával.

A kender hazáját a melegebb éghajlatú Ázsia vezetik vissza, de innen ezen növény már évszázadok előtt Európába vándorolt s ma nemcsak itt, de Afrika, Észak-Amerika és a legújabb idő óta Ausztráliában is, kitűnő fonószálak termesztésére mivellik.

A kender termesztésére erős, dus talaj kívánatik, s a hol ősi idők óta heverő legelőföld vagy friss irtású erdőföld nem áll rendelkezésre, ott a földet jó érett trágyával, egy 1600 □ öles holdra 120 kocsi számítva, jó karba kell hozni. A kendernek szánt földet ősszel mélyen kell felszántani, melyben annál a rétegnél, melyet már az az-élti évi növény erejéből kiaknázott; másrészt azért, mert az eke által még fel nem kavart földrétegen vannak a phosphor vegyületek lerakódva, melyek a növény kifejlődésére különösen kedvező tápanyagot nyújtanak. A mint az idő tavasszal megengedi, újból most már nem oly mély szántás eszközözendő, utánna fogasolás. A vetés előtt, melynek ideje április hó 15-étől május elejéig terjed, sekély szántás után 1600 □ öles holdanként 60—80 kilo kendermaggal, melynek csirázó képességéről előbb szoba kísérletekkel meg kell győződni, bevettetik, a mag mennyisége azonban a föld erejéhez alkalmazandó, melyre fogasolás és boronálás következik. Ezen vetési mód azonban csak akkor jó, ha a föld kellő nedvességgel bír és a munka elegendő erők alkalmazásával gyorsan eszközölhető. Elterjedtebb vetési mód az, hogy a még tavasszal másodsor szántott föld maggal bevettetik a alszántódiók, melyre szintén fogasolás és boronálás következik, ez a mód kevésbé nedves időben inkább biztosítja a mag kikelését, s a később beállható nagy forróságban a növény nem száradhat ki oly könnyen. Ritkább az az eset, hogy fél magot a szántás előtt vetnek, alszántás után a második felét; ez, habár a kikelést minden eshetőségre inkább biztosítja, mégis nagy hátránya, hogy a növények nem egyszerre kelnek és így a későbbi kikelés a fejlődési időben a korábbi által elnyomatik és a növényben teljesen visszamarad.

Ha kellő nedvességű talajnál a mag elvetése sikerült, a termés eredménye félig biztosítva van. Ha a zsenge növénynek május hó első felében kellő nedvesség és meleg idő kedvez, akkor annak későbbi kifejlődésére a szárazabb időjárás sincs nagyon káros befolyással, s dacára annak, hogy a növényben visszamarad, a rostok annál teljesebben fejlődnek és a fonalszál minősége sokkal finomabb, puhább és súlyosabb lesz, tehát száraz időjárás sokkal jobb kender hoz, de a jó földnek hajtó ereje feltétlenül megkívánatik.

Julius vége felé a himnemű növény virágzik, sárgás-zölde porral lepve el a kenderföldet, mely por a levegő hullámozása által kerül a nőnemű virág kelyhébe s azt megtermékenyíti.

Augusztus hó első felében a kender levelei száradni kezdenek s bágadtan csüggnék lefelé, mutatva, hogy a megérés ideje elkövetkezett.

Az aratás nálunk leginkább nyűvés által történik, de már inkább kezd terjedni a sokkal előnyösebb vágás, mely körülbelül két láb hosz-

szú nyélen rézsütosan megerősített kaszaalakú, másfél láb hosszú késsel eszközöltetik; a gyökér maga és felületének durva rostszálai a kender kikészítés minden munkálatainál hátrányos és a fonalszál értékét károsítja, a földben marad és addig elrothad, míg a következő vetést előkészítő szántás ideje beáll.

A learatott kender kisebb rakásokban egy pár napig a földön hevertetik, azután 5—7 hüvelyknyi átmérőjű csomagokba két helyen alkalmazott kenderszalaggal összekötöttek s 10—20 csomagokból álló kúpokba felállítatik, mely munkánál arra különös figyelem fordítandó, hogy az ne nagyon zöld állapotban rakassék kúpokba, mert különben erjedés áll be és a kender megmelegedve, penészesedik, sőt el is rothad és a termés értéke elvész. Ha a kender így megszáradt áztatásra, vagy kazlakra hordatik, a kocsi rakódás alkalmával minden egyes csomag leveles végét többször a földhöz kell ütni, hogy a növény levelei lehulljanak; ezek a földön trágyaképen visszamaradnak s ami sokkal fontosabb, a levelek elválasztása által az áztatásnál azok a víz tisztaságát sötétpiszkosra festése s ennek a fonalszára káros befolyása megakadályoztatik. Olaszországban egyetlen egy csomag kender sem kerül áztatásba, mielőtt a leveleket gondosan végképen el nem távolították volna.

Mielőtt az áztatásról szólnék, meg kell említeni, hogy minden egyes kenderkóró keresztátmetszete következő öt réteget mutat: egy vékony, laza, eső alakú, a velő; körülötte a fás-tömeget képező; harmadiknak vékony anyag, melyből a fás-tömeg képződik; negyedik réteg a fonalszál és ötödiknek ennek fölülletén egy vékony bőrréteg (epidermis). A fonalszál-rostokat és ezeket a fás-tömeget egy oly anyag köti össze, mely vízben nem, de semleges lugokban s szappanyokban könnyen felolvad.

A kender áztatása álló hevert vízben történik, folyóvíz alkalmazatlan, mert a kender fonalszálakat megmarja s könnyűvé, kócosná teszi; a kender csomagokat 3—4 réteggel egymásra rakva sárral süllyesztik, ez a közönséges paraszt-áztatás. Az egész világon honunkon kívül vagy közel süllyesztik a kender viz alá, vagy pedig külön e célra leszorított szerkezettel épített medencékbe rakják, a melyek vízzel elborítottak. (Michelsz fivérek kenderáztató, törő és kezelési gyártelep Ó-Palánkán.) 10 R. foknyi vízben egy pár nap után kezdődik az erjedési vagy folyam, buborékok felszállása mellett képződnek a semleges lugok és szappanyok, melyek a kenderfonalszál rostjait és fásrészeit összekötő anyagot feloldják. A kender addig marad ily állapotban, míg a vizsgálatnál, dörzsölésre a felbőr (epidermis) a fonalszál rétegről könnyen lecsuszik, ezen fonalszál réteg a fás-részekről leválik, a fás-részek pedig törékenyek, ekkor az áztatási időnek vége és annak folytatása vegyi erjedés következtében a fonalszálak tartósságát elrontaná. A süllyesztő sár vagy kövek eltávolítottak, a kender, a sár, földrészek, levelek, felbortól jól ki mosatik, széthordatik a földön, ha lehet gyepen szárításra kitergettetik, később megfordítatik s ha száraz kazlakba rakatik.

Itt különösen a nálunk általánosan divó paraszt-áztatási módnak hátrányait akarom kiemelni. A mint már említém a gyökerek és levelek csertartalmuknál fogva ártalmasak a minőségre és színre; a sárral süllyesztésnél a szép tiszta, sárga kóró többnyire még agyag földrészekkel is bemocskoltatik, a melyek a leg-gondosabb mosás által tökéletesen el nem távolíthatók, azon sár és agyagparányok, melyek a fonalszál legkisebb rostjait ellepik, pedig semmiképen ki nem moshatók; ezeknek káros következményei, a fonalszálak többé-kevésbé egymáshoz tapadása, melyek a törésnél nagy port, a gerebenyezésnél nehéz elválasztódást, a kézi fonásnál a szálak nehéz széthullását, a géppeli fonásnál pedig az orsók gyors rongálását okozzák. Az ily módon áztatott és kezelt kender az iparbani értékesítésnél a legalantabb fokot áll.

A kender törése és tisztítása kézi tilolás által történik; a tiló több sor párhuzamos sínek-

ből áll, melyek közé egy végponton megerősített körben mozgó hasonló sínsor csapódik; a tilolásnál különösen arra kell vigyázni, hogy az ütések a kenderfonalszálakat ne rongálják, a kender a kézben szorosan tartassék és az egymáshoz szorított síneken való keresztülhúzással a farészek lehetőleg tisztára eltávolíttassanak.

Olaszországban törőgépeken végzik ezen munkát, csak hogy ott a kenderkórók magasak, vastagok, úgy zúzás által könnyen darabokra törnek, a nélkül, hogy a fonalszál szenvedne, s megjegyzendő, hogy ott nemcsak a gyökerek, de a felső csúcsokból is 1—1½ láb hosszúságú leveles részek még a termőföldön levágás által eltávolíttatnak.

A mi különböző hosszúságú és finomságú kenderkóróinknál a gépekkel való törés nagyon nehéz problema; a kenderkóró alsó vége meglehetősen vastagságú, míg a felső csúcsa kötöttvíny vékonyodásba nyúlik; a kóró ily alakulásánál fogva már magában véve az egyenletes áztatás lehetetlen s a kenderfonalszálak a kóró alsó részéről sokkal könnyebben válnak el, mint annak csúcsáról. Ha már most az egyenletesen dolgozó géptörésnél a kóró alsó része vétetik törési problémának, a csúcsvég sohasem fog jól törtetni; ellenben ha a csúcsvégnél törését állítják fel problémának, okvetlenül a lazább rostokból álló alsó vég fonalszálai fognak szenvedni és elköcsodás lesz itt az eredmény. Ezen oknál fogva mind-éddig nálunk a sokféle szerkezetű kender-törőgépek közül még egy sem birt a kívánalmaknak megfelelni, mert vagy a kézi tilolásnál nyert fonalszál-mennyiséget nem érte utól, vagy a munkamennyiség nem állt rendes viszonyban az előállítás költségeivel. Ez tehát még mindig a jövőnek egyik nagy kérdése, melynek megoldását sok hívatott egyén különféle rendszerekkel kísérli s ha sikerülne, e honi iparnövény termesztésének felvirágzására nagy lendülettel szolgálna.

A tilolt tiszta kender csomagolásánál a csomagok olyképen köttessenek, hogy a kereskedő minden egyes markot könnyen megtekintessen s ha arra szükség van, azt könnyen a csomagból kihúzhassa, mert csak az áru egyenletessége, a kezelés kifogástalansága biztosítja a termelőnek az áru értékének emelését s ennek értékét a kereskedelemben. Megyénk legtöbb községében még a vizözön előtti kifésült fejes, megcsalásra használt csomagolás dívik, a mi a silányabb és tisztátalan minőségek elrejtését célozza, úgy hogy a kereskedő nem képes az áru értékét megszabni; a kifogástalan áruhoz szokott külföldi kereskedő vagy fonógyáros pedig irtózik az ily megcsalásra számított csomagolástól s tartózkodik inkább nem, mint macskát zsákban vásárolni.

A kender csomagolt állapotban jön a kereskedelembe s nagy mennyiségekben dolgoztatik fel kézi fonásra, valamint hasonlíthatatlan főmennyisége a fonógyarak által fogyasztatik. Külföldön a fonógyarak már is majdnem teljesen kiszorították a kötélverő mesterséget, s nagymennyiségű kender szükségletét főképen Olasz-honból és Oroszországból fedezi, mert ott rendszeres áztatás, gondos tilolás, osztályozás, csalásra nem törekvő csomagolás a vásárlást nagyon könnyíti, és az iparosnak biztos alapot nyújt számításának megállapításánál.

Honi termelésünk saját érdeke kívánja, hogy főfeladata legyen ezen a kezelés körüli javításokat minél előbb elsajátítani; az alacsony gabna árak mellett pedig minden esetre nagyon tanácsos volna ez iparnövényt nagyobb gondnal felkarolni, a mire a közép birtokos van leginkább hivatva, hogy nemzet gazdasági szempontból egy nagy fontosságú kiviteli iparnövényt termeljen s magának biztos pénzforrást nyisson.

Hogy a kender termelésnek roppant kiterjedtségét demonstráljam, felhozom statisztikai adatok után, Európa össztermelése körülbelül 5 millió métermázsát tesz, ebből Oroszország 2 milliót, Olaszhon egy milliót, Németalföld 800,000, Franciaország 700,000, Osztrák testvéreink 200,000 Magyarország 100,000 métermázsát termelnek.

Magyarországnak csak egy nagyobb fonógyára van, Szegeden, Ausztriának 15—20, Németországnak még több gyára van, a melyek ugy munkamenységére mint minőségre túlszárnyalnak; ott van Franciaország a hol egyes gyárakban több 2000 munkásnál dolgozik s hol van Angolország roppant nagy fonó, szövő iparával?!

Nem tagadható hogy a jutta, statisztikai adatok után 1828-ban 182 métermázsát tett ki a kivitel Calcuttából, ma ez 4 millió métermázsára emelkedett, feldolgozása zsákokra, fonalakra, szövetekre, annak hulladékai pedig kóc helyett a géptisztogatásoknál; valamint a manilla bevitel, melyből Európa egy fél millió csomagot dolgoz fel kötelekre; a kendernek roppant konkurenciát, némely cikkeknél pedig teljes leszorítást okoztak. Nálunk kenderben tultermelésről nem kell félni, sőt inkább teljes erővel oda iparkodjunk, hogy a kendertermelés a legtágasabb körre kiterjesztessék és az akarát nemcsak teremteni, hanem minden egyesben a legteljesebbet elérni, minden egyesnek és az összességnek azon hasznot hozhatja, melyet gondatlanság és hanyagság által elmulaszt, vagy ez iparnövény ignorálása által nem is keres.

Hírek.

Elöléptetés. Janovich Gyula, zombori II. oszt. kincstári ügyész, első osztályúvá léptetett elő.

A szabadkai ügyvédi kamara részéről közhírré tették, hogy Tardy István ügyvéd lakását Bajmokról ezen ügyvédi kamara területén belül, Topolyára tette át.

A szertartás. A zombori róm. kath. templomban a nagyheti szertartások a következő rendben fognak megtartatni:

Virágvasárnapon 10 órakor palmaágak megáldása s körmenet, mire a Passióval a nagymise következik. Délután 1/2 órakor magyar sz. beszéd.

Szerdán délután 4 órakor gyász-zsolozsma Jeremiás siralmával s a „Miserere.”

Csütörtökön reggel 9 órakor nagymise köz-áldozással; — délután mint szerdán.

Nagypénteken reggel 8 órakor német prédikáció, mely után közvetlenül tartatik az előszentelt mise a Passióval és Keresztmáddal; mire a Szentség a szent Sírhoz vitetik; ezután bunyevác szent beszéd. — Délután 3 órakor magyar szent beszéd, melynek végzetével processió vezetetik a Kalváriához, honnét a templomba visszatérve énekeltek a Jeremiás siralma és a „Miserere.” — Esti 7 órakor a szent Sírma ima és ének, mire a Szentség körmenetileg a sekrestyébe vitetik.

Nagyszombaton reggel 6 órakor körmenetileg Szentségkítétel. — 8 órakor tűszentelés, a husvéti gyertya megáldása dícsérekkel, azután a próféciák, kereszt-kút-szentelés, és minden szentek litániája, mire a feltámadási nagy mise következik. — Az ünnepélyes feltámadási körmenet esti 1/2 órakor tartatik meg.

Husvétvasárnapján reggel a 7 órai csendes mise után az étek megáldása; 8 órakor kis mise és német szent beszéd; 9 órakor csendes mise, utána bunyevác szent beszéd; 10 órakor ünnepélyes nagymise; délután 3 órakor vespernye.

Husvéthétfőn a szokott óráknak megtartott szent miséknek kívül 1/2 órakor magyar egyházi szónoklat; — délután 3 órakor vespernye.

Fontos értekezlet volt szerdán délután főispán urunknál a helyben rendszeresítendő ipar-kereskedelmi középiskola érdekében. Az értekezlet a szabályrendeletet pontról-pontra vita alá vette s hosszas megbeszélés után végre abban történt megállapodás, hogy a törvényhatóság javasolni fogja egy közép-kereskedelmi iskola szervezését, mely első ipar- és kereskedelmi iskolával lesz kapcsolatos. A közép-kereskedelmi iskola részint a gimnázium 4-ik osztályából toborozza nevéndekeit, részint pedig a saját előkészítő osztályából, részint a gimnázium 6-ik osztályából lehet a 14 éves ifjaknak beletérők; esetleg ily kor kimutatása mellett felvételi vizsgálat után bejutniok. A részletekről a városi közgyűlés után fogunk referálni.

A helybeli ipartestület folyó hó 28-án d. u. 4 órakor a városi háza nagytermében közgyűlést tart. Tárgyai: 1. Az 1887. évi számadások megvizsgálása. 2. A 12 tagból álló ipartestületi elöljáróság, valamint elnökének megválasztása. 3. Ipartestületi 3 számvevőnek megválasztása. 4. 1888. évi költségeloirányzat. 5. Az alapszabályok esetleges módosítása.

Hirdetmény. Zombor szab. kir. város tanácsa részéről ezennel közhírré tették, hogy a folyó évi március hó 25-ikére eső országos vásár, úgy a következő három hetivásár — a vásárok rendezésére kiküldött választmány által beterveztett beosztási terv szerint — próbakép meg fog tartatni. Kelt Zomborban, 1888. évi március hó 16-án tartott tanács ülésből. A városi tanács.

Meg nem indítható sajtóperek. A kir. kuria sajtóügyi tanácsa a múlt hóban kimondta, hogy a hivatalból megindítandó sajtóperek az 1848-iki sajtótörvénynek még ma is érvényben lévő 28. §-a értelmében hat hónap alatt évülnek el. Ezen kuriai határozat folytán, mint a Jogtudományi Közlöny írja, a budapesti sajtóügyi vizsgálóbíró a napokban több sajtóügyet, mint elévültet utasított vissza a főtgyérséghez.

Ajánlkozás. Egy fiatal ember, aki 6 gimnasiunot végzett, szerény feltételek mellett községi jegyzőségű ajánlkozik. Bővebb felvilágosítással szolgál a kiadó.

Szabadkán a múlt héten tartott közigazgatási ülésben Landesmann Lipót, magántanintézet-tulajdonos, a vezetés alatti felsőbb népiskolának polgári iskolává emeltetését kérelmezte. Ezt pártolta a jelenlevő kir. tanfelügyelő és nem az ellenkezőt, mint ahogy az ottani „Közvélemény” referense értette.

A kulai óvoda női bizottsága dr. Pumpné ur-hölgy elnöklete alatt f. évi március 20-án tombolával egybekötött thea-estélyt rendezett, a mely igen jól sikerült.

Eljegyzés. Antal Dezső, előnyösen ismert takarékpénztári tisztviselő Topolyán, f. é. március 11-én eljegyezte Malonyay Irma kisaszonny, Malonyay Ignác topolyai kir. járásbíró kedves és szelleműs leányát.

Vásárok a megyében április hóban: Baján 24-én. — Hódásághon 9-én. — Jankovácson 3-án. — Kulán 29-én. — Ó-Becsen 8-ikát megelőző vasárnap. — Pivnicán 17-én. — Sztanisieson 12-ikét megelőző hétfőn. — Titelen 6-án. — Topolyán 18—19-ikét megelőző vasárnap és hétfőn. — Új-Szivacon 3-án. — Zsabyán 15-én.

Szerencsétlenség. Zapf János, helybeli birtokos, üldözési mániába esett és megfigyelés végett kórházba szállítottatott. Balesete a polgárság körében közrészvételt keltett.

Szerb színészeink innen április elején Szabadkára rándulnak át egy hónapra.

Halálozás. Milutinovits Szvetozár, volt bajai törvényszéki elnök, kuriai bíró, a budapesti görög-keleti szerb egyházközség elnöke, a napokban Budapesten elhunyt. A gyászszertartáson megjelentek nagy számmal az egyházközség tagjai, valamint az elhunynak számos bíró-társa, a Tökölly-intézet ifjusága testületileg és a gyászoló családnak városunkban is jól ismert tagjai.

Körözés. Masirovits Ráda, lopás büntette miatt vádolt, ismeretlen helyre távozván, országos körözöttesse elrendeltetik, minél fogva az ország összes bíróságai és más hatóságai nevezetnek nyomoztatása s feltalálása esetén az alanti kir. törvényszékhez leendő bekisértesítésre megkerestetnek. Körözött 30 éves, gör. kel. vallásu, magas és izmos termetű, fekete haju, szemöldökű, szemű és bajuszu, rendes orru és száju, különös ismertető jelei nincsenek. Zombori kir. törvényszék.

A Veprovácson felállítandó korlátolt szolgálati táviró ügyét, a budapesti kamara pártfogolándónak találta.

Ipartestületünk elöljárósága, mint közöltük feloszlattott és az új választás március 28-ára tűzött ki. — Iparosaink e hó 21-én értekezletet tartottak, melyben Husvéti István ruhafestőt egyhangulag elnökké jelölték; választmányi tagokká pedig: Szabó János, Pekánovits András, Remlinger Ignác, Bikár Kuzmán, Eibach István, Odry János, Prótits István, Müller Vilmos, Jakobb Lajos, Ugyr Mihály, Mayer Ignác, Bácsér János; számvizsgáló tagokká: Grósz Sámuel, Jezdimirovits Lyubomir és Bittermann Nándor.

Az adai keresztény-önsegélyző szövetezet folyó hó 11-én tartott közgyűlésén a többség indítványára befejezte működését, vagy is megszűnt s így egy év mulva a befizett filléreket kamataival együtt visszafizetik.

Utasítás a szederfa metszése és esonkításáról. Kültetés után egy évre a szederfának csak 3 ágát hagyjuk meg és ezeket is visszametszük 10—15 centiméternyire, vagyis 1—2 szemre, úgy hogy a felső szem kifelé nézzen. A következő évben az eljárást ismétljük, de most már 6 ágat hagyunk. Ezen metszési mód 3—4 évig való üzése által a szederfa koronája az előnyös kehely alakot veendi fel. Nem lesz nagy koronája, tehát nem árnyékol, mégis dús, nagy levélű, buja lombzatot hoz. A szederfák 8 évenként esonkítandók.

A esonkításnál különösen a következőkre kell ügyelni: Hogy az ágakat ne közvetlenül a törzs mellett vágjuk le, hanem ott, hol az ágak nem vastagabbak 8 centiméternél vagyis 3 régi hüvelyknél. E szerint oly szederfánál, melynek törzse 20 centiméter vastag, az ágak mintegy fél méterre, 30 centiméteres törzseknel egy méterre és ennél vastagabb törzseknel pedig legalább más fél méterre esonkítandók. Ha így járunk el, elérjük azt, hogy a esonkítás által ejtett sebet a fa könnyebben kiállja anélkül, hogy ártalmára lenne. Nagyon kell ügyelni arra, hogy a esonkításnál midőn az ágak leessenek, hasadások ne történjenek. Ezt az által érjük el, hogy az ágak semmi esetre sem baltával, hanem fűrészszel távolítsuk el. A fűrészszelés részeit, egymással szembe történik és pedig úgy, hogy az ág először alulról felfelé és azután felülről lefelé fűrészelvek. Ha az ág leesett, a vágás felületre, részatosan simára tisztítandó hogy a víz könnyen lefolyjon. Az által hogy a szederfákat szabályszerűen esonkítjuk, azok levetésemé sokkal dúsabb leend.

A esonkítás után termelt levelek egészségesebbek s a selyemtermelésre előnyösebbek. A levészédés a esonkított fákról kevesebb fáradsággal és veszéllyel jár. A szedő ruháit kevésbé rongálja stb. stb. A esonkítás által évenként nemcsak tisztít, de igen alkalmas kerti karókat is lehet nyerni. Előnye a esonkításnak az is, hogy ez által a fa sokkal kevesebb árnyékot vet, s így az utak melletti vetéseknek egy általán nem árt. De előnyös a esonkítás egy bizonyos korig a szederfára is, mely megkívánja hogy minden 4 évben esonkítassék. A már kiltetett utmenti szederfák közül minden 8-ik lesz esonkítandó és azonkívül 8 évenként mindaddig folytatandó míg a szederfa 35 emnyi (1.19 em. kerületű) vastagságot elérte, e vastagságon túl a szederfák már nem esonkítandók, mert az a fa életét veszélyezteti. Kiveszésnek induló vén, vihar által megrongált szederfák, esonkítás által gyakran megmenthetők. Tehát, ha valamelyik szederfa hajlandóságot mutat a kiszáradásra, az az elmondott szabályokra való fektintet nélkül erősen visszaesonkítandó. Ez eljárás ugyan nem lesz mindig feltétlenül eredményes, de minthogy az illető fa már úgy is kiveszésnek indult, a kisérletet megtehetjük.

Himen. Perlesz Bertold adai gabona-kereskedő, eljegyezte Moholyról Hirsenhauzer Mór kedves leányát Jankát.

Gyászhir. E hó 16-án tétett örök nyugalomra Ó-Sztapáron elhunyt Sztankovits Uros 74 éves öreg úr, Sztankovits Lázárnak édesatyja s községtünk — köztisztelőben álló egyénisége. Az elhunyt 14-én este még jó kedvtől volt — reggelre azonban hallva találták szobájában, hirtelen halálát szívzselhűdés okozta. A községtnek egy időben 3 éven át bírja volt mely tisztének példászerűleg tett eleget. Temetése a lakosság közrészvéte mellett — egyszerűen, igényeinek megfelelőleg történt, számosan voltak jelen vidékről is, nevezetesen Szabadkáról fia Sztankovits Miklós vasuti főmérnök és családja, Zomborból unokája Drakulits Pálné, Bresztováról Nikolits Lázárné és családja stb. Béke porai fölött!

Adán a lakosság rendkívüli izgatottságban van, mert a tolvajások úgy elharapóztak, hogy nines nap, melyen ne történne tolvajlás. Az egyik helyen az utcáról az ablakon keresztül ki takarították a szobát, másik helyen a tyukokat szedik össze és már oly vakmerőek ezek az ismeretlen gazemberek, hogy jogosan lehet

tartani a rablásoktól, mert ezen tolvajok 4—5-en mennek, és a hol észre veszik őket onnan nagyon lassan távoznak s nem félnek, de nem is félhetnek, mert tudják hogy ezen megrémült embereknek éjjel ör segítségre nem jön, és azt is tudják, hogy az éjjeliőrök összecsoportosulva csaprészenen koresmárol-koresmára járnak a mulató vendégek nyakára és addig el nem megy mig anyit nem fizetnek neki, mig be nem rug. Így éjjeli óreink az éjjeli lövöldözéseket nem is hallják, mert még nem történt, hogy valakinek az örök a segítségére mentek volna. Tehát ezen uton vagyok kénytelen az éjjeliőrökre való szorosabb felügyeletet indítványozni és felhívni az illetékes hatóságot, hogy ezt minél előbb teljesítse. r. l

Hirdetmény. A város belterületén — egy fekete színű — ebdűben szenvedő kutya kóborol, mely több kutyát és két gyermeket megmart. Ennélfogva felhivatik a közönség, miszerint a házi kutyákat zárva tartani, és az azokon észlelt marásokat, esetleg kórtüneteket azonnal az alulirt hatóságnál bejelenteni szigorú kötelességének ismerje. Zombor, 1888. március 22-én. Valter Nándor, főkapitány.

Uj zeneművek. Rózsavölgyi és társa cs. és kir. udvari zeneműkereskedésében megjelent és kapható: 1. Népdal, Nagy József eredeti dalaiból, zongorára alkalmazta Nagy Zoltán. 2. Budapesti Plaudereien, potpourri nach Melodien beliebter Opern, Operetten und Tänze, von A. Zellner, Kappelmeister im Regt. Mollinári. 40 oldal. Ára 2 frt 25 kr.

Ajánlkozás. Egy 24 éves, fiatal nő, hivatalnok özvegye, mint házvezetőnő, gazdasszony, kulesárnő vagy társalkodónő alkalmazást keres. Szíves tudomások e lap kiadóhivatalába intézendők.

A Tolnai-estély ügyében tegnap a városi háza értekezletet hitt össze dr. Csihás Benő polgármester, Dömötör Pál járásbíró és Kozma László ügyvéd, melyen az érdeklődők szép számmal megjelentvén, határozatba ment, hogy Tolnai Lajos meghívatik egy ápril 7-én a színházban, helybeli műkedvelők közreműködésével tartandó fölolvasásra, rendes helyzárak mellett. A tisztviselővel Tolnai illeti. A részletek rendezésére dr. Csihás Benő elnöklete alatt Dömötör Pál, Kozma László, Kecskár Zsigmond, Városvy László, Bieber Gyula, dr. Molnár Károly, Csicsáky Mihály, Lovász Márton, dr. Schuller Simon, Szemző Károly urak kértettek föl.

Toloncgyünkhoz.

Több lapban a toloncok vasuti szállítása céljából tett miniszteri intézkedést olvasva, emberi kötelességem, a toloncok számalomra méltó szállítási módozatának javítása érdekében, a tolonc rendszabály intenciójával ellenkező, nagy, de könnyen orvosolható hibára né mutadni.

Azt hiszem, hogy a legelkeseredettebb 48-as ellenzéki is be fogja látni, hogy az új tolonc-rendszabály megalkotásánál a kormányt a humanitás vezérelte; és annak intencióit: nemes gondolkodás, emberbaráti szeretet, és az egyéni szabadság magasztos eszméje szülték. De fájdalom, a tapasztalatból nyert meggyőződés alapján, el kell ismerni, hogy az új tolonc-rendszabály gyakorlati kivitele, módozata, sokkal gyarlóbb a réginnél; a toloncok a mostani szállítási rendszer szerint több zaklatásnak vannak kitéve; szállításuk, — ez ugyan hihetetlenül hangzik — több időt vesz igénybe a gyalogszettel való toloncozásnál; e mellett tetemes költség fecséreltetik el, és egy helyett — négy kisértő vétetik igénybe.

Mindezen hihetetlennek látszó ellentétes állapotok illusztrálására, könnyű megérthetés céljából, példával szolgálók.

Szabadkáról Gombos-Bogojeváig, (mindkét hely egy vonalon levő vasuti állomás) vagy innen vissza, a tolonc vasuti szállítás mellett legkevesebb 4, mond négy napig, négy kisértővel és legalább két mértőföldet gyalogolva ér el; mert a tolonc, a helyett, hogy Szabadkától közvetlenül Gombos-Bogojeváig egy kisértővel 4—5 óra alatt kisértőznék, a Szabadkáról elindított toloncot Bajmokon, — mint legközelebbi toloncállomáson — kiszállítják, a községtbe gyalog bekisérlik és az előjárásnak átadják. A bajmoki előjáróság a toloncot átvéve, azt másnap, de gyakran harmad vagy negyednap továbbítja rendeltetési célja felé. És ezen tortura ismétlődik Zomborban, Prig-Szent-Ivánon és Gombos-Bogojeván, mint közbelső tolonc-állomásokon. És így a szegény tolonc, azt a távol-ságot, melyet helyes eljárással 5 óra alatt elérhetne, gyakran sok zaklatás mellett és nélkülözések között 8—10 napig éri el.

Hogy a tolonc-rendszabály gyakorlati kivitele egyáltalán nem felelt meg azon intencióknak, mely abban és irányelveiben letéve van, hogy annak intézkedési fonakul, a józan észszel ellenkezőleg vitetnek keresztül, a fent említettek kivül ahoz nem kell bővebb kommentár.

Ezen a szegény toloncokat érdeklő visszás állapotok megszüntetését a kormány figyelmébe eléggé melegen ajánlani alig lehet, hogy e számalmat kellő páriák, azon előnyök- és kedvezményekben valóban részesíttessenek, melyeket nekik a tolonc-rendszabály intézkedési biztosítanak.

Berecz Károly,

Az iskola egészségügye.

Mit is mondott Trefort közoktatásügyi miniszter? A nemzet hatalmát egészség, vagyon és műveltség képezi. Némelyek hozzá akarják tenni: a vallásos érzet, illetve a vallásosság. Ez ugyan kétségtelen és úgy hiszem, hogy a miniszter erre gondolt is, de azt is tudta ő, hogy a vallásos érzet és általában a vallásosság terjesztéséről gondoskodva van. Maga a keresztény egyház szent alapítójára erről gondoskodott és más vallásuknál ezen tekintetben is jól állanak. Van alkalma a sok ezere meelőzőknek a templom szószékéről, az iskola katedrójáról, gyóntató székben és sok más alkalommal a vallásos érzetet terjeszteni, apolni és megerősíteni. De maga a szülő ház is e tekintetben sem marad hátra. Az iskola is a vallásosság alapján iparkodik a leendő állami polgárok erényeit felépíteni. Csak ápolják a papok, tanítók

és a szülők ezen érzetet szívők egész szeretetével és hivatásuk teljes odaadásával, az eredmény el nem maradhat. De az egészség tanai és azok alkalmazása még mindig héber betű a nagy közönség előtt. Pedig a miniszter szándékosan első helyre tette az egészséget. Természetes, mit használ a vagyon és műveltség egészség nélkül?

Az egészségünk oly sok eshetőségtől függ (a lakás, ruha, élelmiszer stb.), hogy az egészségnek megfelelően tanítására legalább is oly nagy súlyt kellene fektetni, mint akár a számtan tanítására. Számtalan betegséget megelőzhetünk volna, ha az egészség fenntartásáról és ápolásáról csak parányi ismeretekkel rendelkeznénk. Önönmagát és testi zavartalan működésének kellékeit nem ismerve, néptünk fanatizmussal túri a beálló zavarokat és indolenciájában összetett kezekkel nézi életreje fogyását.

Az utolsó két évtizedben a mi szép megyénkben sok iskola építettett; de hogy az egészségnek megfelelően, arra súlyt fektetni az építő közönségnek aligha jutott eszébe. Itt rossz anyagból, máshol egészségtelen talajon, ismét máshol a tanulószereg mozgásához nem elég tágas udvarral, némely helyen ezen szűk hely egy részét az iskolakertté alakították át, ismét máshol ezen szűk udvart fűtőszalma, rakás pernye borítja. Ezen és más testek kiállhatatlan büze közvetlenül a tanterembe hatol és annak levegőjét miázmaikkal telíti. Nagy oktalanság lenne felténni azt, hogy midőn a közönség ezeket áldoz iskolaeépítésre, közönyös az épület fekvése, minősége és tartóssága iránt. De hogy sok helyen az egészségnek ártalmas, onnan ered, hogy az egészségnek szabályait tisztában nem voltak, ami végtére nem is esoda, hisz azok ismertetésére eddig semmi fáradság nem fordított. Azok megszerzése azonban nem oly könnyű dolog. Egész kis könyvtárt szedtem össze e tárgyra vonatkozólag, hogy megismerkedjem az egészségnek lényegével és midőn tudomásomra jutott, hogy valamelyik gyűlésen a szakértő orvos ezen tárgyról felolvasást fog tartani, elegendő indok volt a gyűlés helyére sietni. Így örömmel siettem a „Délmagyarországi tanítóegylet“ nek Nagy Kikindán 1885-ik évi július hó 14-én tartott közgyűlésére. hol dr. Brener Armin, Temes megye tisztii főorvosa a közegészségügyről felolvasást tartott. Az iskolaépítésnél az elüljárók, az iskolaszék tagjai, első sorban pedig a közönségi jegyzők véleményei és utmutatásai jönnek tekintetbe. Hasznos munkát vélek tehát tenni, hogyha az iskolaépítésnél és általában az iskola külső élete körül követendő szempontokat az egészségre vonatkozólag kifejtem. Hisz még sok iskolát kell építenünk és azon urak, akik hivatva vannak az iskolaépítésnél döntő befolyást gyakorolni, bizonyos direktívát szereznek, mert szeretett megyénk népének egészsége seki előtt közönség nem lehet. Az iskola egészséges vagy egészségtelen volta sokszor egész közönség lakosaira döntő befolyással van. Elég csak azon egy tényre utalnom: hány gyermek szerzi meg a betegség csiráját az iskolában, anélkül, hogy ezt a szülők gyanítanák. A betegség kihat egész életére és az utódaira is, mert a külső káros behatások az emberi testre az élet egyik szakában sem bírnak oly mélyen ható befolyással, mint a szervezetnek még idomítható, ellenállásra képtelen, az iskoláéveknek megfelelő szakában. Akárhányszor találkozunk oly emberekkel tehát, a kik az egész életükre kiható testi vagy szellemi fogyatkozásban szenvednek, a melyet az iskolában szerettek. Ilyen, iskolában szerethető betegségek: a rövidlátás, emésztési zavarok, tüdőbajok, hangszállagok betegsége, vérkeringési zavarok és heveny ragályos betegségek. A tanító pedig ezekkel szemben tehetetlen, mert mit használ az egészségtannak legelőbb tanítása, ha az iskolai épület, a tanterem berendezése, az iskolaterem ablakai stb. az egészségnek homlokegyenest ellenkeznek. Itt csakis a közönségi és a tanügyi intéző hatóság alapján segíthet.

Ezért igyekezzék a hatóság az iskolaépítésnél elhárítani mindazon hátrányokat, melyek a gyermekek testi és szellemi egészségét veszélyeztetik. Ezen szempontból kiindulva, a figyelem következőkre irányuljon: Az iskolai épület sípedités, szerves anyagok bomlasi termékeivel telített talajra ne építtessék. Továbbá lehetőleg minden oldalról szabadon és esendes környezetben álljon, hogy a nap sugarai az iskolai épület minden oldalát naponta legalább egyszer érjék.

Az egészség ellen legnagyobb attentátumot követünk el, ha egy tanteremben igen sok gyermek zsúfolva van. Egy gyermekre eső levegőszükséglet 5 köbméter legyen, de a tanterem hossza csak olyan legyen, hogy az utolsó padban ülő gyermekek a falitáblára írott megerőltetés nélkül láthassák. Ha feltesszük, hogy a tanterem hossza 10 méter, a magassága 4 méter, így levegőtartalma 400 köbméter lesz. Már most akárhány oly tanteremben van 150—200 tanuló; hogy lehet ezen, a gyermekek egészségének komoly veszélyeztetését szivelni, erről gondolkozzanak, a kiket illet.

Az udvar igen tágas legyen, hogy a tanulószereg az órák utáni szünetekben szabadon mozoghassék, továbbá tiszta, minden pernyétől, trágyától ment legyen. A félreeső helyek lehetőleg messze legyenek a tanteremtől, mely eset — fájdalom — igen sok népiskolánál eddig tekintetbe nem vétett, így a tanterem levegője ezek által megromlik. Bent is romlik a levegő, kívülről is romlott levegőt kapunk: ez kész betegség és ezért nem esoda, hogy oly iskola mindenféle nyavalyák fészke. Az iskolaterem ablakai nagyok legyenek. A padozat tőrfogatának 25%-át képezzék.

Ezen kellék figyelmen kívül hagyása sok iskolánál észlelhető. Pedig a világosság nemcsak frissítőleg hat ránk, hanem szellemi erőnköt feleleszti. Aki sötét szobában sokáig kénytelen lenni, mogorva és bágyadt lesz. E szerint annyi ablakot kell alkalmazni, a mennyi szükséges. A világosság beesését akadályozni nem szabad, mert ez a tanító és a gyermekek kedélyére bénítólag hat; de a testi egészségnek is ártalmas. Annyi bizonyos, hogy egy 80 gyermekhez berendezett tanteremhez legalább is 4 fentemlített nagyságú ablak kell.

A szükséges levegőmegújítás céljából ventilátor alkalmazandó. Ez pedig még vajmi kevés iskolánál található, a minek szomorú hatása a szegény gyermekek halovány arcáról tisztán leolvasható.

És most engedjék meg önök jegyző urak, hogy ezen sorokat első sorban önök szives figyelmébe ajánljam, mert szeretett megyénk felnőtt lakosságának szellemi vezetése első sorban önöktől függ; midőn dr. Reclam szavaival ezen szerény soraimat bezárom:

„Erről gondolkozzék mindenki és segítse, ahol csak lehet. A lakosság egészségében gyökerezik az állam ereje. Az egészséges test a jó munkának, vidám élvezetnek és sikeres működésének főkélléke és főalapja.“

Miklósi Pál.

Volapük (világnyelv).

Zsigmondy Béla ur nemcsak artézi kutakat tud fúrni, hanem az ily világnyelvnek is terjesztője. Részánta magát, hogy magyar volapük-nyelvtant írjon. A csinos könyv a Pallasnál jelent meg és 126 lapba van szorítva összes szabálya, szótára és kiejtése. Érdekesnek tartjuk bevezetését közölni.

A nemzetközi forgalom számára egy általános világnyelv alkotása sokféle vitaközönségnek képezte tárgyát már a XVII. század óta.

A bölcseszék ez eszmét éjig magasztalták és egy ily általános nyelvet nem csak az egyes nemzetek közti egyetértés és béke zálogának, de egyszersmind a közmívelődés hatalmas tényezőjének tartották, míg az írástudók és költők tagadták annak létjogát, — és még ma is vannak oly nyelvészek, kik kétségbe vonják azt, hogy egy mesterséges nyelvnek gyakorlati haszna is lehessen.

Mindamellett ez az eszme mindinkább tért hódított az utolsó években úgy Franciaországban, mint a német birodalomban és gyakorlati emberek adták kifejezését abbéli véleményüknek, hogy a mai korban, a midőn napról-napra újabb és újabb szükségek támadnak, — az a mi ma még lehetetlennek tűnt fel, holnap megvalósulhat. Senkisé gondolt arra, hogy egy meglevő, vagy alkotandó nyelv mint az ókorban a görög, vagy a középkorban a latin nyelv, a tudományok és irodalom kizárólagos nyelve legyen: erről egészen lemondott már mindenki.

Eppen úgy mint a diplomaciának meg van az ő világnyelve a nemzetközi forgalomban, éppen úgy nagy előnyt nyújtana a tudósoknak, utazóknak és kereskedőknek az, ha léteznék egy célszerű, de egyszersmind lehetőleg egyszerű eszköz, mely lehetővé tenné azt, hogy nemcsak Európa, hanem a világ minden nemzetével közvetlen érintkezésbe léphetnének.

Mi magyarok gyermekkorunktól kezdve kénytelenek vagyunk saját anyanyelvünkön kívül több nyelvet tanulni és pedig nemcsak az, a ki a tudományoknak szenteli magát, de mindenki a ki szülőhelye határain túllép. Alig van ország, mely oly sokféle nemzetiségű lakókból állana mint éppen Magyarország.

Ha az alföldi tősgyökeres magyar ember elhagyja azt a szép nagy rónaságot, mely az emberiség közös hazáján a földön csak egy alig észrevehető kis pontot képez, bármely irány felé forduljon, megakad — hazája határain belül — ha nem tud más nyelvet mint a magyart. Segít ezen bajon némileg a magyarosodási törekvés, segítenek ezen a népiskolák.

Mi történik azonban, ha valamelyikünk elhagyja hazáját, ha akár tudományos kiképzetése, akár pedig üzleti összeköttetések céljából, vagy bármely más okból külföldre kerül? Ott már anyanyelvünkkel meg nem élhetünk; bármire induljunk, mindig más és más hangokkal találkozunk és nagyon hamar kifogyunk tudományunkból, ha mindjárt a német, tót, oláh, szerb és még néhány más nyelv kinevelvel rendelkezünk is.

Általános ismert dolog az, hogy kereskedelmi és általában üzleti összeköttetések annál könnyebben létesülnek és annál tartósabbak, minél könnyebben történik az egyes felek közti érintkezés és mentől szabotabsan tudjuk magunkat megértetni és gondolatainkat vagy kívánalmainkat mások tudomására hozni.

Eddig még csak azok a nemzetek érezték a földkerekségen elterjedt nyelvoszáz és egynehány nyelv okozta nehézségeket, melyek tevékeny részt vesznek a világnyelvben, — mihelyt azonban a közlekedési eszközök terjedése és szaporodása folytán távolabbi is könnyebben eljuthatunk, akkor majd mi is mindinkább érezni fogjuk a sokféle nyelv hátrányait.

Mindezek a nehézségeken segítene egy általános ismert mesterséges nyelv, mellyel megérthetjük magunkat éppen úgy Párisban, Londonban, Berlinben vagy Moszkvában, mint Pekkingben, Konstantinápolyban, vagy bármely más helyen.

Arra az ellenetésre, vajjon nem volna-e célszerűbb egy létező és már általános elterjedt nyelvet világnyelvvé tenni, határozottan nem-mel kell feleltünk.

Két nagyon nyomós ok szól ez ellen, és pedig első sorban az egyes nemzetek közti versengés, másrészt pedig a kiejtés, helyesírás és a nyelvtan nehézségei.

Ennek bizonyítása nem nehéz, kivált olyanokkal szemben, a kik ismerik az emberi természetet, — ismerik az egyes nemzetek nagyvágyását. Nem képzelhető, hogy valaha a franciák elfogadják a németet mint világnyelvet vagy megfordítva, sem az, hogy mindketten az angol ismernék el annak, habár az angol a művelt nyelvek közül a legjobban van elterjedve, mert ezt beszéli 80 millió ember. De nagyon számba veendő a nyelvek sajátosságai is. Az angol nyelvnek nem nehéz a gramatikája, de annál több nehézséget okoz a kiejtése; a német és francia nyelv ige képzése pedig oly nehéz, a him-, nő- és semleges nemű szavak oly indokolatlanok, hogy e nyelvek elsajátítására évek hosszú sora szükséges.

Nem vehető számba a holt nyelvek közül a görög vagy latin nyelv sem, mert ezek szavai is többféle neműek, van több declinációjuk, conjugációjuk, sőt még ezekben is van számtalan kivétel. Nézzük csak meg azokat kik az újabb időkben gymnasiumot végeztek, — igen kevésnek kivételével: 8 év alatt, hetenkénti hat órában nem voltak képesek megtanulni a latin nyelvet.

Mind-e nehézségek régóta ismeretesek és 200 év óta számos jeles tudós foglalkozott komolyan és tudományosan egy mesterséges világnyelv létesítésén, de sikertelentül.

A gőz és elektromosság századának kellett bekövetkeznie előbb — azon kornak a midőn az egyes nemzetek közti érintkezés mindinkább megkönnyebbülven a tudomány minden irányban óriási léptekkel halad előre és napról-napra égetőbbé vált e kérdés, melynek végre mégis akadt megfejtője.

E férfi Schleyer Márton János katolikus pap, ki 1831-ben Oberlanda-ban (Baden) született és 20 évi fáradságos munka után a „Volapük“ nyelvet megteremtette. E nyelvnek neve a vol = világ és pük = nyelv szóból van képezve.

Miután 50-nél több nyelvet alaposan tanulmányo-

zott, törekvése oda irányult, mindezen nyelvek előnyeit egyesíteni és azok hátrányait mellőzni. Ez sikerült neki, mert egy jól összefüggő, következetes és rendkívül egyszerű egészet alkotott, mely méltán megérdemli azt az általános elismerést, mellyel mindenfelé találkozunk.

A kiejtés nehézségeit, melyek az angol, francia és legtöbb szláv nyelvnek sajátosságát képezik, kiküszöbölte az által, hogy minden betűnek csak egy és ugyanazon hangja van. A helyesírás nehézsége megszűnt ebben a nyelvben teljesen, miután minden szó akként lesz írva, a mint kiejtik és úgy lesz olvasva amint írjuk. A nehezeu kiejthető betű összetételeket kerülte, ugyszintén a hosszú összetett szavakat is.

A hangsúlyozás nehézségeit is szerencsésen eltávolította az által, hogy a francia hangsúlyozás elvét fogadván el, mindég az utolsó szótagra helyezi a hangsúlyt. Hasonlóképen a francia nyelvnek követi a szókötése, miután az összes európai nyelvek közt a francia nyelv szókötése egyike a legegyszerűbbeknek és legvilágosabbaknak.

A nyelvtan maga a lehető legegyszerűbb. Nem létezik az egyes szavaknál a különböző mesterkelt nem (genus), a mellénevek változatlanok és mindég ugyanegy raggal végződnek; csak egy igeragozása van segédigék és rendhagyó igék nélkül. Ha ezen előnyökhöz még hozzávesszük, hogy a volapük nyelvben határozott névelő (articulus) nincs, és hogy kivetek nem fordulnak benne elő, akkor könnyen megérthető az, hogy a volapük nyelvtan tényleg a világ legegyszerűbb nyelvtana. Szavainak gyökéit a volapük Európa összes nyelveiből, — főleg azonban a román és germán nyelvekből nyerte; az angol nyelv szolgáltatja a legtöbb gyököket, egyrészt azért, mivel ezek a legrövidebbek, másrészt pedig, mivel az angol nyelv van legjobban elterjedve. Miután a szóképzés meghatározott szabályok szerint történik, és a mellénevek, igék, valamint határozónevek mindég ugyanazon ragok hozzáillesztése által képezetnek; a főnevek ismerete elégséges arra, hogy az egész szótárt értsük.

Mindenki, aki egy román vagy germán nyelvet ismer, egy hó leforgásán belül könnyen meg fogja tanulni a volapüket, — és legalább is képes lesz arra, hogy e nyelvet nemcsak megértse, de hogy anyanyelvéből leveleket minden nehézség nélkül volapük nyelvre fordíthasson.

Sokan attól tartanak, hogy a volapük nyelv soha sem fog egyformán kiejtetni és hogy a különböző nemzetbeliek nem lesznek képesek egymást megérteni.

Ez aggályok ellenében elég felhoznom azt, miszerint a nyelvek kiejtése sohasem egyforma, és hogy talán alig van nyelv, melynek oly kevés tájszólása volna, mint a magyarnak. A Lille-ben lakó franciának kiejtése egészen más, mint azé, aki Bordeaux-ból jön, és a müncheni német beszéd idegen nyelv gyanánt tűnik fel a hamburgi-nak. Mindamellett, ugy a franciák, valamint a németek is, tökéletesen megértik egymást.

Hasonló eset fog beállni a volapük nyelvel is, és valószínű, hogy kiváltképen annak néhány magánhangzóját, — főleg az a, ö, ü betűket a különböző nemzetek különféleképen fogják kiejteni.

Schleyer műve a „volapük“ korántsem tökéletes, miután a világon semmi sem éri el a tökéletesség fokát.

Egyes szavak képzése helytelen, a nyelvtannak néhány szabálya határozottabban fogalmazandó, másoknak pedig megváltoztatása is szükséges lesz. Nem helyesíthető az sem, hogy Schleyer, habár a francia szókötést elfogadta, mégis mindenkinek tetszésére bizza attól el is térhetni. Aki valaha latinul tanult, tudni fogja, hogy mily zavarokat okoz az, ha a mondatok képzése egészen önkénytelen történhetik.

Habár Schleyer legelső közleményei csak 1879-ben jelentek meg, mégis rendkívüli elterjedésnek örvend már azóta a volapük.

A volapüknek tanítását és terjesztését nemcsak a már hatszázalékos oklevéllel ellátott volapük tanár és tanító eszközli, hanem mindazok, kik nemcsak ismerik, de meg is tanulták már e nyelvet, és ezek száma 200,000-re tehető.

Gombamódon szaporodnak a külföldön napról-napra a volapük irodalom termékei és ez időszert már 11 szaklap és egy élclap jelenik meg ezen a nyelven.

Párisban a magasabb kereskedelmi iskolában rendszeres tantárgyat képez e nyelv, és Christinehammban Svédországban az ottani középiskolában mint kötelezett tantárgy szerepel a volapük.

1887. aug. 6. és 9-ike közt tartották meg a volapükisták a második nemzetközi kongresszust, mely alkalommal szervezték a „volapük akadémiát“. Ennek feladata a nyelvtan egyes hiányait tanulmányozni és a szótárt akként kibővíteni, hogy az 1889-ben Párisban tartandó nemzetközi gyűlésen végérvényes határozatok hozathassanak.

Az említett akadémia 28 tagból áll, kiknek elnöke Schleyer János Márton, — a volapük teremtője, — igazgatója pedig Kerckhoffs Agoston. Az 1889-ben Párisban tartandó nemzetközi gyűlés egyik főfeladata lesz az is, hogy ama csekély eltéréseket, melyek a német és francia volapük iskola közt még léteznek, kiegyenlítse.

Valószínű, hogy nagyobb részben a francia iskola nézete fog érvényre jutni, mire abból lehet következtetést vonni, hogy dacára annak, miszerint Kerckhoffs sok tekintetben megtámadta Schleyer művét, mégis őt választották meg egyhangulag az akadémia igazgatójának. Meggyőződésem végre az is, hogy a kitértően gyakorlati irány, melyet Kerckhoffs szem előtt tartott és követett mindeddig, biztosítani fogja nemcsak Schleyer művének — a volapüknek — jövőjét egyáltalában, hanem annak pártolását és gyors terjesztését is az egész művelt világ részéről.

Grün Anastasius dalaiból.

Csüggve ajkán, míg szerelmét
Szíhatám,
Koporsóróll és halálról
Álmodám!
S most, hogy meghalt, — csókjairól
Ajkamon,
Boldogságról, szerelemlől
Álmodom!

Pataj Sándor.

Apámhoz.

Mögötted a multnak gyászlelkű képe,
Előtted a jövő reménytelensége,
Akármerre fordulsz, csalódás a béred,
Örömeidet nem nyújt te neked az élet!

Nem ismersz te semmit, csak szomorúságot,
Még a szépet is csak könnyeken át látod...
Örökös nagy küzdelem a te földi sorsod:
És te mégis mindezt türelemmel hordod.

Pedig becsület volt mindig, minek éltél:
Tisztességes aggkor előtted a végcél;
S míg sok méltatlannak irigyelt a sorsa:
Csak te reád nincsen senkinek se gondja!

Emberekben biztál, hűtelenné váltak,
Mint a madár ősszel, téled messze szálltak,
S ki a mások terhét önválladra vetted:
Alig-alig bírod immár a keresztet...

S óh én hiszek mégis egy szebb jövődében,
Hogy jutalmat nyersz még mindezekért bőven!
Hogy a szenvedésnek, nem marad el bére:
S nyugodalmas léssen életednek vége...

Mert hiszen a hír is olyan, mint a felhő,
Szerte oszlik mindjárt, mikor a nap feljő:
S a kit életében sokszor sújt a bánat:
Egy örömmön annak tiz öröme támad...

Engem itt űz sorsom, messze, távol földön,
Messze földről néked im e pár sort küldöm.
Áldjon meg az Isten, a mint én kívánom:
Ide át is, túl is, mind a két világon!

Budapest.

Óbecsei.

Naptár. Március.

Havi és heti nap	Katholikus naptár	Protestáns naptár	Görög-orosz naptár
23 Pént.	7 fájld. sz.	Ottó	11 Sofron
24 Szom.	Gábor	Gábor	12 Theofan
25 Vas.	G8 Vv. Gy. o. b.	G Vir. vas.	13 B 1 Bójt.
26 Hétfő	Manó	Manó	14 Benedek
27 Kedd	Rupert	Rupert	15 Agap. v.

Felölös szerkesztő: Dr. MOLNÁR ISTVÁN LAJOS.
Laptulajdonos és kiadó: BITTERMANN NÁNDOR.

HIRDETÉSEK.

1001. szám.
kig. 1888.

Pályázati hirdetmény.

Bács-Bodrogh megye zsabylai járás Gyurgyevő községben üresedésben levő községorvosi állásra ezennel pályázat hirdettetik.

Pályázni kívánók felhívattak, hogy az 1876. évi XIV. t. c. 143. §. és az 1886. évi XXII. t. c. 73. §-ai értelmében felszerelt és a szerb vagy bármely szláv nyelv tudását igazoló okmánnyal ellátott kérvényeiket bezárólag **foljó 1888. évi ápril hó 20-áig** ezen szolgabírósnál benyújtani el ne mulasszák, mert később érkezők figyelembe nem vétetnek.

Az orvosi javadalmazás a következő:

1. Évi 700 frt készpénzfizetés.
2. A község közepén fekvő csinos és tág természetbeni lakás, melléképületekkel és 800 öl kerttel.
3. Látogatási díjak nappal 20 kr, éjjel 40 kr.
4. Halottszemle 20 kr. Bővebb felvilágosításért pályázni szándékozók alulírotthoz fordulhatnak.

Kelt Zsablyán, 1888. március hó 12-én.

Raics Miklós,
főszolgabíró.

3-3

1530. szám.
kig. 1888.

Pályázat.

Bács-Bodrogh vármegyébe bekebelezett Begecs községében leköszönés folytán megürült s 300 frt évi javadalmazással ellátott irnoki állomásra, ezennel pályázat nyitattik.

Felhívattak ennél fogva a pályázni kívánók, hogy a vármegye által 6. ex 1887. szám alatt alkotott szervezési szabályrendelet 9. 10. és 11. §-ában megszabott feltételeket igazoló okmányokkal felszerelt kérvényüket **foljó évi március hó 30-án** ezen szolgabírósnál nyujtsák be, mert a később érkezők, figyelmen kívül hagyattak.

Kelt Ujvidéken, 1888. évi március hó 15-én Bács-Bodrogh megye ujvidéki járás szolgabírósnál.

Kolozsvári Sándor,
főszolgabíró.

7104. sz.
tkvi 1887.

Árverési hirdetmény.

A zombori kir. törvényszék mint telekkönyvi hatóság közhírré teszi, hogy Vértési Károly zombori lakos végrehajtónak Mandits Istvánné sz. Radics Lori Nemes Militicsi lakos végrehajtást szenvedő elleni 300 frt tőkekövetelés és járuléka iránti végrehajtási ügyében a zombori kir. törvényszék, a zombori kir. járás-bírósnak területén lévő, Nemes Militicsen fekvő, a nemes militicsi 607. sz. tjkvben adós nevében álló A. 272 hr. 268 ö. i. sz. házra és 1 hold 170 ölnyi beltelekre 548 frtban egy hr. 1052 hr. 1 hold 400 ölnyi szántóra az árverést 102 frtban ezennel megállapított kikiáltási árban elrendelte, és hogy a fentebb megjelölt ingatlan az **1888. évi április hó 23-ik napján dél előtti 9 órakor** Ns Militics községében tartandó nyilvános árverésen a megállapított kikiáltási áron alul is eladatni fog.

Árverezni szándékozók tartoznak az ingatlan becsárának 10%-át vagy készpénzben, vagy az 1881 LX. t. c. 42. §-ában jelzett árfolyammal számított és az 1881. nov. hó 1-én 3333. sz. a kelt igazságügy-miniszteri rendelet 8. §-ában kijelölt óvadékképes értékpapírban a kiküldött kezéhez letenni, evagy az 1881. LX. t. c. 170. §-a értelmében a bánatpénznek a bíróságnál előleges elhelyezéséről kiállított szabályszerű elismervényt átszolgáltatni.

Kelt Zomborban, 1887. évi december hó 30. napján.

A zombori kir. törvényszék mint telekkönyvi hatóság.

Hirdetmény.

Van szerencsém a nagyérdemű közönség becses tudomására hozni, miszerint a közelmúltban elhunyt **Sóska István** 25 év óta fennálló, jó hírnek örvendő, ugy a fokozott igényeknek is megfelelő, nagy forgalú és a megyében az első és keresett

kocsigyártó és kárpitós üzletét

foljó évi március 6-ától átvettém.

Magyarország több jóhírben álló kocsigyáraiban **mint első alkalmazott elismeréssel működtem**, most, midőn ezen üzletet átvettém, azon reményben vagyok bátor a nagyérdemű közönség becses pártfogását kikérni, miszerint fő törekvésem, a szélesen ismert eddigi jó hírnevét **pontos, gyors és mérsékelt ároni kiszolgáltatás által** még inkább fokozni és a nagyérdemű közönség igényeit minden tekintetben kielégíteni.

Üzlet a Sóska István volt kocsigyártó és kárpitós előbbi üzlethelyiségében. (Deák körút 141. házzám.)

Kész hintók raktáron!

Vidéki megrendeléseket pontosan és gyorsan teljesít

3-3

Szabadka Mihály

kocsigyártó és kárpitós Zomborban.

Uj iparág.

A t. c. közönség becses tudomására hozom; miszerint helyben, **sötét utca** Hofeneder-féle házban

bőröndös (Koffermacher) műhelyt

rendeztem be, készítek és javítok kézi **bőröndöt (Handkoffer), álló koffert (Damenkoffer), iskolai táskát** és mindennemű **bőröndös** munkát jutányos áron.

Minthogy jó hírnevű műhelyekben dolgoztam, bizvást ígérhetem; hogy a nagyérdemű közönség becses megelégedését munkám által kiérdemelni fogom.

Mély tisztelettel

Preszler József,

bőröndös.

133. szám.

k. ig. 1888.

Pályázati hirdetmény.

Bács-Bodrogh vármegye Kiszállás községében ujabban rendszeresített s **foljó évi ápril hó 8-án** választás útján betöltendő, évi 300 frt készpénzfizetéssel egybekötött községi orvosi állásra ezennel pályázat hirdettetik.

Felhívattak mindazok, kik ezen állásra pályázni szándékoznak, miszerint az 1876. évi XIV. t. c. 143. §-a értelmében felszerelendő kérvényeiket **foljó évi ápril hó 6-ik napjáig** alulírott-nál nyujtsák be. Ezen napon túl beérkező folyamodványok figyelembe vétetni nem fognak.

Almásán, 1888. évi március hó 20-án.

Deák Zsigmond,
főszolgabíró.

Zombor. 1888. Bittermann Nándor könyv- és könyvnyomdájából.

498. sz.
1888.

Árlejtési hirdetmény.

Uj-Futtak község jegyzői laka részbeni ujja építésének tervei és költségvetési előirányzata, a tekintetes megye alispáni hivatalnak 4923./1888. sz. a. rendeletével jóváhagyatván, — ezen építkezésnek vállalkozó általi elkészítése határozottatott el. — Ennek folytán a tek. ujvidéki szolgabíró-ság vezetése alatt Uj-Futtak község tanácstermében megejtendő árlejtés határideje, **foljó évi április hó 3-ának délutáni 3 órájában** állapittatik meg.

Mely árlejtésre, a vállalkozni szándékozók azon figyelmeztetéssel hivatnak meg, hogy magukat a 3574 frt 91 kr költségvetési összegnek megfelelő 10%-nyi bánatpénzzel lássák el, az árlejtési egyéb feltételek pedig a hivatalos órákon belül, Uj-Futtak község jegyzői hivatalában tekinthetők meg.

Uj-Futtakon, 1888. évi március hó 16-án.

Mihalovits Sándor,
jegyző.

Schaab Márton,
3-1
bíró.

2411

1888.

Birtokeladási árverési hirdetmény.

A szegedi m. kir. államjóságigazgatóság kezelése alatt álló alább elősorolt kincstári birtokok eladása iránt az alább kitűzött helyeken és időben mindenkor délelőtt 9 órakor kezdve írásbeli zárt ajánlatok tárgyalásával egybekötött nyilvános szóbeli árverés fog tartatni. Az árverés megkezdése előtt 10% bánatpénz teendő le, s az 50 kros bélyeggel ellátott írásbeli zárt ajánlathoz szintén a kikiáltási árnak 10%-át tevő bánatpénz mellékelendő. A feltételek a szegedi m. kir. jóságigazgatóságnál és az illető ispánságnál betekintheők s itt csakis azoknak a vételár mikénti törlesztésére vonatkozó feltételeiből ezek hozatnak köztudomásra: Az 5000 frtot el nem érő vételárak 10 év, illetőleg 20 fél év alatt, az 5000 frtot meghaladó vételárak 20 egész, illetve 40 féleves részletekben törlesztendők, mindenkor az összes künnelevő tőketartozás után számítandó szabályszerű kamatokkal. Ezen birtoktestek eladásához a törvényhozás utólagos jóváhagyása kikötetnek. Utóajánlatok figyelembe nem vétetnek. Az árverést megtartó helyek és birtokok a következők: **I. Kulán a m. kir. kincstári uradalmi ispánságnál 1888. évi ápril hó 14-én.** Ó-kéri postaföld 71⁰⁰⁴h. 21,423 frt kikiáltási árral. **II. Zomborban a m. kir. adóhivatalnál 1888. évi ápril hó 16-án d. u. 3 órakor.** Alsó pusztai kulai kincstári birtokból: I. dűlő 25⁵⁵⁰ hold 6342 frt, II. dűlő 14¹³⁵⁷ hold 3254 frt, III. dűlő 57⁸⁴⁰ hold 10536 frt, IV. dűlő 121⁷⁸⁶ hold 19149 frt, V. dűlő 19¹⁵⁰⁰ hold 5359 frt, VI. dűlő 33¹¹⁹⁰ hold 8360 frt, VII. dűlő 135¹⁴⁴⁰ hold 28275 frt, VIII. dűlő 138⁷²⁰ hold 28397 frt, IX. dűlő 129¹³⁹⁶ hold 31085 frt, X. dűlő 95¹⁴⁰⁹ hold 21080 frt, XIII. dűlő 83⁶⁶⁹ hold 22707 frt, XIV. dűlő 74¹⁵³¹ hold 23273 frt, XV. dűlő 54⁰⁰⁰ hold 17687 frt, XVI. dűlő 19¹⁵²⁰ hold 5951 frt, XVIII. dűlő 25⁹³⁶ hold 7450 frt. A „Bárány” járás nevé: I. dűlő 42¹³⁶⁷ hold 15363 frt, II. dűlő 52⁴⁵⁰ hold 20941 frt, III. dűlő 38⁴⁷¹ hold 10562 frt, kikiáltási árral. Ezen bárány járás nevé I—III. dűlő a fentebbi módozattól eltérőleg tehát azonkívül még 5—5 holdas parcellákban is kizárólag szóbelileg fog árvereztetni. Szegeden, 1888. március hó 13-án. **M. kir. államjóságigazgatóság.** (Utányomás nem díjaztatik.)

6. szám.

iskszéki 1888.

Pályázati hirdetmény.

Bogojeva község községi iskolaszéke részéről elhalálozás folytán üresedésbe jött kántortanítói állomásra **foljó évi május hó végeig** pályázat hirdettetik azzal, hogy a választás **foljó évi junius hó 5-én** fog megejtetni.

Az állomás javadalma:

- a) 348 frt készpénzfizetés, havi előleges részletekben;
- b) szabadlakás 392 öl udvar és kerttel;
- c) 25 hold 526 öl szántóföld és 367 öl kiterjedésű szérűskert hasznélvezése, melyektől az adót és egyenértéki illetéket a kántortanító tartozik fizetni;
- d) 20 ürköbméter kemény hasáb tűzifa;
- e) a canonica visitatio szerint megállapított stóla jövedelem.

Az ismétlő iskoláért, a gazdaságtan, fate-nyésztés és nemesítés elméleti és gyakorlati oktatásáért külön díj nem jár.

Pályázhat minden magyarjku okleveles tanító, ki a kántori teendőket teljesíteni képes.

A kelleleg felszerelt kérvények legkésőbb **foljó évi május hó 31-ig** a községi iskolaszékre címezve, Berecz Károly iskolaszéki elnökhöz Bogojeván (Bácsmegeye) küldendők; a később érkező kérvények figyelembe vétetni nem fognak.

Kelt Bogojeván, 1888. évi március hó 21-én.

Berecz Károly,
iskolaszéki elnök.

3-1